

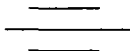
„Hallottam már róla a TV-ből. Véleményem szerint így is – úgy is meghalt. Valóban jó lenne, ha a legnagyobb magyar költő „teteme” itthon lenne, de ennek nem is nagyon van valóság-alapja.” (6. o. tanuló)

„Nem szabad felbolygatni a múltat.” (8. o. tanulók)

„Az újságban hallottam ezt, és az a véleményem, hogy hagyják békében ezt a legendát.” (8. o. tanuló)

„Persze én is szeretném megtudni, hogy Petőfi tényleg a csatában halt-e meg, vagy tovább élt más vidéken. De ezért még nem kell egy híres család kriptáját felnyitni.” (5. o. tanuló)

„Jó lenne megtudni az igazságot, de a halottakat nem szabad zargatni.” (8. o. tanuló)

CSILLAGNÉ ZSOLDOS ERZSÉBET – TÓTH CSILLA
logopédus
Kossuth Lajos Általános Iskola
Kisújszállás

magyar nyelv és irodalom

Kommunikációfejlesztő tréning az általános iskola felső tagozata számára

„Csak játék? Lehet, de jó nagyon.
Lelket öntünk kőbe, virágba, apró tárgyakba.
Csak játék? Sokkal több annál.”
(Tolnai Mária)

Iskolánk, a kisújszállási Kossuth Lajos Általános Iskola nevelőtestülete már évek óta igyekszik csökkenteni a kommunikációs hátrányokat tanórai és tanórán kívüli foglalkozások keretében egyaránt. Tanulóink 16%-a roma származású, kb. 30%-a hátrányos, s kb. 5%-a veszélyeztetett helyzetű. Ezeknek a gyermekeknek beszéd- és nyelvi fejlődése gyakran zavart, nem kielégítő. A többi tanulóra is általában jellemző, hogy gondolataikat nehezen tudják árnyaltan kifejezni. A kommunikációs csatornák sérültek, a gesztus, a testtartás stb. visszafogott vagy szegényes. Szókincsük, grammatikai készségük elmarad az életkori átlagtól, mely a beszéd tartalmi oldalának sérülésével jár. Napjainkban az olvasás háttérbe szorul, az olvasás- és íráskészség, az olvasott szöveg megértése egyre inkább a fejlesztendő területek közé tartozik. Ezeket a problémákat fokozottabban érzékeljük, és szinte az egész társadalmat érintő jelenségnek tekintjük.

Tapasztalataink szerint felső tagozaton egyre kevesebb lehetőségük és idejük van a szaktantárgyakat oktató pedagógusoknak a nyelvi kompetenciák megerősítésével, elmélyítésével foglalkozni, ugyanakkor a követelmények megkövetelik, hogy a beszéd tartalmi és formai oldala, az olvasás- és írástechnika, az olvasás és írás információt szerző és közlő szerepe fejlődjön.

Nevelőtestületünk nemcsak az ismeretek, a tudás közvetítését, a készségek kialakítását tartja fontosnak, hanem azt is, hogy érzelemgazdag tartalmakat nyújtson a tanulók számára.

A mai társadalomban rendkívül fontos, hogy az emberek jól, pontosan fejezzék ki magukat. Csak az tud színeket, érzelmeket belevinni a kommunikációba, aki jól ismeri az anyanyelvét, aki

birtokában van a nyelv árnyalatainak. Ehhez olyan anyanyelvi fejlesztés szükséges, amelyben a gyerekek nyelvi élmények sokaságán keresztül fedezik fel, szeretik meg az anyanyelvüket.

A nyelvi kultúra fejlesztése akkor mondható sikeresnek, ha azt játékos módszerekkel segítjük.

A problémák vázolásából kiindulva figyelmünk a felső tagozatra terelődött, mely a tanórán kívüli kommunikációfejlesztés terén eddig „fehér folt” volt. Magyartanárként, illetve logopédusként mindketten szükségét éreztük annak, hogy felső tagozaton is folytassuk a nyelvi készségek elmélyítését, és tanórán kívül, élményközpontú, játékos foglalkozások keretében valósítsuk meg a komplex kommunikációfejlesztést. 1999-ben indítottuk el kommunikációfejlesztő tréningünket, melyet felmenő rendszerben dolgozunk ki.

Programunk két részből áll:

1. Drámajátékos tréning
2. Beszédtechnikai tréning

A program célja:

- A kommunikációs technikákat, lehetőségeket mind a befogadás, mind a kivitelezés révén tanulóink jobban felismerjék, használják.
- Szabad gondolkodású, a konfliktushelyzeteket felismerő, megoldó, alkalmazkodó, hitteles, meggyőző, „önmagát eladni tudó egyéniség” kialakítása.
- A tanuláshoz szükséges képességek, mint a figyelem, kitartás, verbalitás, emlékezet, ritmusérzék fejlesztése.
- Csoportos helyzetekben a kompetenciaérzés növelése.
- A gyermekek önkifejezésének fejlesztése.
- Érdeklődésük, figyelmük ráirányítása az alap kultúrtechnikákra, igényszintjük emelése.

A program módszertani javaslatai:

- A kommunikációfejlesztő tréning foglalkozásain a beszédtechnika, drámajátékok és az önismereti csoportok módszereit alkalmazzuk.
- A kijelölt gyakorlatok, feladatok csak javaslatot nyújtanak, és szabadon változtathatók a gyerekek fejlettségi szintjének és a csoport igényeinek megfelelően. A tanárok helyzetfelismerő képessége fontos szempont a játékok kiválasztásában.
- Ne tervezzünk sok játékot, inkább beszéljük meg a tapasztalatokat a gyerekekkel. A játékok csak közvetítő technikák a tapasztalatokhoz, amelyek akkor válnak használhatóvá, ha tudatosulnak a gyerekekben.
- A tréning során tartsuk be a csoportra vonatkozó, előre megbeszélt szabályokat.

A program ajánlása:

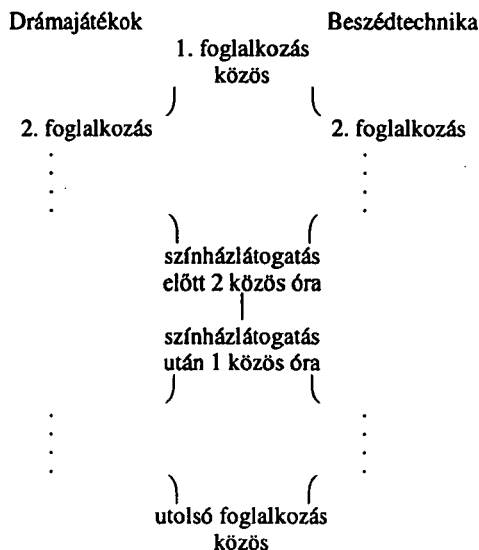
A programot ajánljuk egy-egy osztály, csoport, szakkör részére. A csoporttagok összlétszáma lehetőleg ne haladja meg a 30 főt, mert a csoportbontással kialakított 15-15 fős kis közösségek ideálisak a hatékony munkához.

A program szervezeti keretei:

A kommunikációfejlesztő tréning két részét két szakember vezeti:

- magyartanár – drámajátékok
- logopédus – beszédtechnika

A tréninget egy osztály vagy egy nagyobb közösség minden tagja elvégezheti. A foglalkozások hatékonysága érdekében alkalmazzuk a csoportbontás módszerét, mely nem a gyermekek képessége szerint történik, törekszünk az integrációra. Mindkét csoport mindkét tanárnál fél-fél tanévet tölt, de kapcsolódási pontként közös foglalkozásokat is szervezünk. Az eredményesség szempontjából fontosnak tartjuk a színházlátogatást (melyből félévenként egyet tervezünk), egy-egy tárlat, kiállítás megtekintését. Egy félév foglalkozásainak elosztása a következőképpen alakul:

Az első foglalkozáson, melyen mindkét csoport tagjai jelen vannak, közösen alakítjuk ki a csoportra vonatkozó szabályokat, és megbeszéljük a foglalkozások felépítését, a keretgyakorlatokat.

A színházlátogatás előtti kettő és az azt követő egy megbeszélő órán igyekszünk meg-alapozni, hogy a jövőben tanulóink élményeiket, tapasztalataikat önállóan is képesek legyenek feldolgozni.

A félévet egy közös foglalkozással zárjuk, ahol a gyerekek által választott csoportos játékokat játsszuk el. A második félév első óráját is közösen tartjuk, az első félév drámajátékosainak bemutatóját nézzük meg. Ezt nyílt foglalkozásként kezeljük, az előadásra szívesen látjuk az érdeklődő tanárokat, gyerekeket, szülőket. Ezt követően a két csoport külön dolgozik tovább szakembercserével, a kapcsolódási pontok megegyeznek az első félévre leírtakkal. A tanév utolsó foglalkozásán a második félév drámajátékosai szerepelnek egy előadással, szintén nyílt bemutató keretében.

A foglalkozások szerkezete:

A foglalkozásokat 60 percesre tervezzük. A csoportos tréning személyiségformáló hatását maximálisan szeretnénk kihasználni. Fontosnak tartjuk, hogy a csoportoknak ismétlődő szokásrendszerük legyen, mely viselkedésszabályozó, állandóságot, biztonságot ad, és erősíti az összetartozást, segíti a gyermekek megnyilatkozásait. „Az egyének külső világa és a külvilág között a szokás és a rítusrendszer az egyik közvetítő. A legegyszerűbb rítusok, szokások is betöltenek valamilyen szerepet a kommunikációban, pl. szabályozzák, így beállítják a belső rend szintjét.” (Juhász Sándor: Nonverbális pszichoterápiák). Ezt a lélektani megközelítést alapul véve a foglalkozások elejére és végére keretgyakorlatokat terveztünk, mely egységes mindkét csoportnál.

A foglalkozások vázlata:

- Keretgyakorlatok
- A foglalkozás anyaga, feladatok, gyakorlatok, tapasztalatok megbeszélése.
- Keretgyakorlatok

A foglalkozás anyagát képező gyakorlatok előtt és után is lényeges a megbeszélés. A feladatok előtt a hozzájuk tartozó elméleti anyagról beszélgetünk, pontosítjuk, értelmezzük az instrukciókat. Minden gyakorlatot megbeszéléssel, elemzéssel zárunk. Mindenki szót kap és türelmet tanul. Időnként használunk videokamerát és a felvett gyakorlatokat együtt értékeljük, elemezzük.

A program felépítése, tartalma:

5. osztály

Beszédtechnika	Drámajátékok
– Koncentrációs gyakorlatok	Ismerkedő játékok
– Légzőgyakorlatok	Kommunikáció
– Hanggyakorlatok	Metakommunikáció
– Kiejtés gyakorlatok	Térközsabályozás
– Ritmusgyakorlatok	Testtartás
	Az állások
	Az ülések
	Érintések
	Dramatizálás

6. osztály

Beszédtechnika	Drámajátékok
Kifejezés eszközeinek gyakorlatai	Ismétlés
– hangsúly	A tekintet
– hanglejtés	Az arcjáték
– tagolás	A gesztusok
– hangerő	Improvizációs gyakorlatok
– hangszín	Dramatizálás

7. osztály

Drámajátékok – Beszédtechnika
(közös foglalkozások esetenkénti csoportbontással)
• irodalmi művek elemzése, értelmezése, írása
• irodalmi művek, műrészletek dramatizálása
• illusztrációk készítése
• a média műfajainak kipróbálása
• verbális és nonverbális kifejezőeszközök rendszerezése, beszédtechnikai gyakorlatok.

A tréning várható hatása a képességek és a személyiség fejlődésére:

- a gyermekek közléseik során az összes kommunikációs csatornát egyszerre, egy időben használják
- a mondanivaló kifejezőbbé, hitelesebbé válik
- a gyermekek beszéddallama, hanglejtése, hangszíne, hangereje árnyaltabbá válik, ezek tudatos használata növeli önbizalmukat, beszédkedvüket
- fejlődik a kommunikációs készség, a fantázia, az egész személyiség
- a szituációs helyzetgyakorlatok segítséget nyújtanak a konfliktusok megoldásában, a figyelemkoncentrációban
- az eseményt befolyásoló, tevékeny résztvevővé válnak a gyerekek
- a drámajáték hozzásegíti a tanulókat ahhoz, hogy elfogadják önmagukat
- fejlődik az emocionális kompetenciájuk.

Programunk jelenleg még kísérleti jellegű, de eredménye és létjogosultsága egyre inkább beigazolóódik. Az elért sikerek, a gyermekek lelkesedése, aktivitása a program folytatására ösztönöz bennünket.

(Készült a Köznevelési Moderációs Közalapítvány támogatásával.)

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Montágh Imre: Nyelvművészet. A beszéd művészete, Múzsák, 1989.
2. Montágh Imre: Figyelem vagy fegyelem?! Holnap Kiadó, 1996.
3. Montágh Imre: Gyermekszínjátékok beszédnevelő könyve. Montágh Imréné-Bittera Tiborné: Szép szóval, nyílt szívvel. Logopédiai Kiadó.
4. Subosits István: A beszédpedagógia alapjai. Tankönyvkiadó, Budapest, 1988.
5. Rudas János: Delfi örökösei. Önismereti csoportok. Elmélet, módszer, gyakorlatok. Gondolat, Budapest, 1990.
6. Juhász Sándor: Nonverbális pszichoterápiák. Magyar Pszichiátriai Társaság. Budapest, 1991.
7. Debreczeni Tibor: Szín-kör-játék. Népművelődési Propaganda Iroda, 1981.
8. Belinszky József: Suliszínház. Kreatív drámajátékok kicsiknek és nagyoknak. Profil-Art Kiadó Bt., Nyíregyháza, 1995.
9. Tolnai Mária: Dráma és nevelés. Korona Kiadó. Budapest.
10. Gabnai Katalin: Drámajátékok. Tankönyvkiadó. Budapest, 1987.

TISZTELETTELJES KÉRÉS ELŐFIZETŐINKHEZ!

Bízunk abban, hogy továbbra is töretlen támogatói, előfizetői maradnak lapunknak. Ennek reményében kérjük minden kedves Előfizetőnket, régiüket és újakat, hogy a 2002. évi előfizetési díjat, amely ettől az évtől 1000 forint, az alábbi számlára befizetni szíveskedjenek: OTP Csongrád Megyei Igazgatóság, Szeged, Módszertani Közlemények, 11735005-20003933.

Köszönjük megértésüket és támogatásukat.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK KIADÓHIVATALA

SZERZŐINK, MUNKATÁRSAINK FIGYELMÉBE!

Tisztelettel kérjük szerzőinket, hogy kéziratukat a szerkesztőség címére küldjék: 6725 Szeged, Hattyas sor 10. A borítékra feltétlenül írják rá, hogy *kézirat*. Csak „gépel”, 8–10 lapnál nem nagyobb terjedelmű kéziratokat fogadunk el. A kéziratot jól áttekinthető hármassortávolsággal, normál géppapíron, a „gépelési hibák” gondos javításával, a használt szakirodalom pontos feltüntetésével (szerző, cím, hely, kiadó, lapszám) kérjük. A közérthetőség megkívánja azt is, hogy az elkerülhetetlen idegen szakkifejezések magyar megfelelő-séről, értelmezéséről se feledkezzünk meg. Kérésünk az is, hogy csak nagyon indokolt esetben éljünk a szövegbe iktatott rajzos, ábrás, illusztrációs megoldásokkal.

Nagyon fontos, hogy külön lapra fölírják *beosztásukat, munkahelyük, iskolájuk pontos nevét, helyét, valamint irányítószámot* lakcímüket.

Felhívjuk továbbá szerzőink figyelmét, hogy másodközlésre nem vállalkozunk, hoz-zánk küldött írásaikat más folyóiratban nem publikálhatják. Szerkesztőségünkönél is érvé-nyes az az általános gyakorlat, hogy kéziratot nem őrzünk meg és nem is küldünk vissza.

A SZERKESZTŐSÉG